

คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

โครงการพัฒนาระบบตลาดภายในสำหรับสินค้าเกษตร (ตลาดเกษตรกร)

1. ความสอดคล้อง

- 1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
- 1.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การเกษตร
 - แผนแม่บทย่อย การพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร
- 1.3 แผนปฏิรูปประเทศ -
- 1.4 แผนงานยุทธศาสตร์การเกษตรสร้างมูลค่า

2. หลักการและเหตุผล

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีนโยบายดำเนินการ “การตลาดนำการผลิต” และ “เกษตร 4.0” สู่การเป็นเกษตรทันสมัยที่ผ่านกระบวนการทำเกษตรรูปแบบสมัยใหม่ มีการนำเทคโนโลยีและข้อมูลทันสมัยมาใช้ เพื่อทำการผลิตอย่างแม่นยำ ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูง มีคุณภาพปลอดภัย ได้รับการรับรองมาตรฐาน และตรวจสอบย้อนกลับได้ ตลอดจนเป็นที่ยอมรับในตลาดโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่ยุค Internet Of Things ที่เทคโนโลยีส่งผลให้พฤติกรรมของผู้บริโภคปรับเปลี่ยนเป็นสังคมออนไลน์มากขึ้น ทำให้ภาคการเกษตรต้องมีการปรับตัว โดยเฉพาะในเรื่องตลาดสินค้าเกษตร มี “ตลาดเกษตรกร” เป็นโครงการสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ดำเนินการต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ปี 2558 จนถึงปัจจุบัน สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรรวม 1,230 ล้านบาท (ตัดยอดสะสมกุมภาพันธ์ 2564) และกลายเป็นแหล่งจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรหลักของเกษตรกรในพื้นที่ครอบคลุมทั้ง 77 จังหวัด โดยมีเกษตรกรเป็นผู้จำหน่ายเองผ่านตลาดเกษตรกร และมีผู้จัดการตลาดเกษตรกรเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันและขับเคลื่อนในทุกมิติ สอดรับกับนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่กำหนดให้ “ลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรและเพิ่มโอกาสทางการแข่งขัน” นอกจากนี้ ยังมีตลาดศักยภาพอื่นๆ ทั้ง ตลาด Modern Trade ตลาดในกลุ่ม HORECA ตลาดค้าส่งสินค้าเกษตร และตลาดออนไลน์ เป็นต้น

กรมส่งเสริมการเกษตรจึงมุ่งเน้นการสร้างให้เกษตรกรเป็นผู้ประกอบการด้านการเกษตรที่มีความพร้อมในด้านการบริหารจัดการธุรกิจเกษตรครบวงจร เกษตรกรได้รับการพัฒนาทั้งความรู้และประสบการณ์จริงในด้านการตลาด การบัญชี โลจิสติกส์สินค้าเกษตร สามารถวางแผนการผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาดอย่างแท้จริง ทั้งตลาด Offline ที่มีศักยภาพ เช่น ตลาดเกษตรกร, ตลาด Modern Trade, ตลาดในกลุ่ม HORECA, ตลาดค้าส่งสินค้าเกษตร เป็นต้น ตลอดจนขยายช่องทางสู่ตลาด Online จำหน่ายผ่าน Platform ที่มีศักยภาพ เช่น Thailand Postmart, DGT Farm, Lazada, Shopee เป็นต้น ซึ่งในปี 2563 กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดทำเว็บไซต์ ตลาดเกษตรกรออนไลน์.com เพื่อรวบรวม และประชาสัมพันธ์สินค้าที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ต่างๆ สร้างมูลค่าได้สูงถึง 176 ล้านบาท (ตัดยอดสะสมมีนาคม 2564) และที่สำคัญเป็นการเชื่อมโยงผลผลิตที่มีคุณภาพ ได้รับการรับรองมาตรฐานจากกิจกรรมแปลงใหญ่ เกษตรทฤษฎีใหม่

องค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน Young Smart Farmer และ Smart Farmer ซึ่งต้องมีการบูรณาการร่วมกันของภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ และเกษตรกร ให้เกิดตลาดสินค้าเกษตรที่มีอัตลักษณ์ ขยายช่องทางการจำหน่ายที่ครอบคลุม และยกระดับสู่ตลาดสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและผลิตภัณฑ์ รวมทั้งช่วยเหลือเกษตรกรในด้านการตลาดให้เข้มแข็งและมั่นคง สามารถพึ่งพาตัวเองได้อย่างยั่งยืน

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อพัฒนาสมาชิกตลาดเกษตรกรให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการธุรกิจเกษตรแบบครบวงจร และการจัดการโลจิสติกส์การเกษตร

3.2 เพื่อพัฒนาให้เกษตรกรเป็นผู้ประกอบการที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการธุรกิจเกษตรแบบครบวงจร และการจัดการโลจิสติกส์การเกษตร

3.3 เพื่อพัฒนาตลาดเกษตรกรให้เกิดอัตลักษณ์ เกิดสินค้านวัตกรรม และเป็นแหล่งจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรหลักของเกษตรกรในพื้นที่

3.4 เพื่อพัฒนาสินค้าเกษตรขยายสู่ช่องทางการจำหน่ายในตลาดสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพ (Offline&Online) เช่น ตลาดModern Trade, ตลาดในกลุ่ม HORECA, ตลาดค้าส่งสินค้าเกษตร, ตลาดออนไลน์ เป็นต้น

3.5 เพื่อจัดการฐานข้อมูลตลาดเกษตรกรทางแอปพลิเคชัน DOAE Market

3.6 เพื่อประชาสัมพันธ์ตลาดเกษตรกรหรือตลาดสินค้าเกษตร สินค้าที่จำหน่ายในตลาดออนไลน์ และเว็บไซต์ ตลาดเกษตรกรออนไลน์.com ให้เป็นที่รู้จักและกระตุ้นการรับรู้ของผู้บริโภคในวงกว้างขึ้น

3.7 เพื่อสร้างเครือข่ายด้านการตลาด ด้วยการเชื่อมโยงผลผลิตคุณภาพของเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมการเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่ เกษตรทฤษฎีใหม่ องค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน Young Smart Farmer และ Smart Farmer สู่ตลาดเกษตรกรหรือตลาดสินค้าเกษตร และขยายสู่ตลาดในระดับสูงขึ้น เช่น ตลาดModern Trade ตลาดในกลุ่ม HORECA จุดจำหน่ายในพื้นที่ ตลาดค้าส่งสินค้าเกษตร ตลาดออนไลน์ หรือเชื่อมโยงตลาดอื่น ๆ

4. เป้าหมายการดำเนินโครงการ

4.1 ตลาดเกษตรกร

5. สถานที่ดำเนินการ

ตลาดเกษตรกร

6. กิจกรรม และวิธีการดำเนินงาน

6.1 กิจกรรมพัฒนาความรู้และศักยภาพในการจัดการธุรกิจเกษตรและโลจิสติกส์

6.1.1 พัฒนาความรู้และศักยภาพของเกษตรกรและเครือข่าย โดยจังหวัดประสานงาน/บูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการต่างๆ

ด้านกระบวนการผลิต กระบวนการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูป การขนส่ง การตลาด ฯลฯ โดยใช้เทคนิควิธีการ ในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้และศักยภาพ ของเกษตรกร และเครือข่ายตามประเด็นความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยปรับรูปแบบตามสถานการณ์ตามความเหมาะสม ใน 77 จังหวัด ดังนี้

1) จัดทำฐานข้อมูลตลาดเกษตรกร รายงานยอดจำหน่ายในแอปพลิเคชัน/เว็บไซต์ DOAE Market /เว็บไซต์ ตลาดเกษตรกรออนไลน์.com โดยนำฐานข้อมูลไปใช้วางแผนการผลิต การตลาด โลจิสติกส์ และบริหารจัดการตลาดเกษตรกรหรือตลาดสินค้าเกษตรทั้ง Offline และOnlineในมิติต่างๆ พร้อมจัดทำรายงานแผน-ผลการวางแผนการผลิตและการตลาดของตลาดเกษตรกรหรือตลาดสินค้าเกษตร โดยเฉพาะศูนย์เรียนรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลาดเกษตรกร (ตลาดถาวร) 7 จังหวัด เพื่อให้สมาชิกทุกรายสามารถดำเนินงานได้ สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของตลาดมีสินค้าคุณภาพสามารถนำมาจำหน่ายในตลาดได้อย่างต่อเนื่อง

2) จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเวทีวิเคราะห์/ประเมินสถานการณ์ พื้นที่ สินค้า เกษตรกร ผู้จำหน่ายสินค้าในตลาดเกษตรกร ผู้บริโภค ฯลฯ 1 ครั้ง เพื่อให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมา จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหา อุปสรรค สถานการณ์การแข่งขันว่าเป็นเช่นไร และต้องแก้ไขปรับปรุงในจุดใด ทบทวนบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารจัดการตลาดเกษตรกรหรือตลาดสินค้าเกษตรของจังหวัด พร้อมทั้งร่วมกัน กำหนดแนวทางแก้ไขปรับปรุง และแผนวางกลยุทธ์อย่างมีทิศทาง กรณีเกิดสถานการณ์ตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดำเนินการแบบ New Normal ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการถ่ายทอดความรู้แบบออนไลน์ ผ่าน Application ZOOM /Google Meet /Line หรือโปรแกรมอื่นๆ ตามความเหมาะสม หากจำเป็นต้องจัดกิจกรรมร่วมกับเกษตรกร ควรแบ่งกลุ่มเป้าหมายให้น้อยลง เป็นกลุ่มย่อย เพื่อลดอัตราความเสี่ยงในการสัมผัสโรค ตามมาตรการในการเว้นระยะห่างทางสังคม

3) จัดอบรมและศึกษาดูงานแก่เกษตรกรผู้จำหน่ายสินค้าในตลาดเกษตรกรหรือตลาดสินค้าเกษตร (Offline และOnline) อย่างน้อย 2 หลักสูตร เช่น หลักสูตรการพัฒนาตลาดเกษตรกรหรือตลาดสินค้าเกษตร ในระดับที่สูงขึ้น การใช้นวัตกรรมในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการตลาดหรือพัฒนาสินค้าเพื่อจำหน่ายในตลาดเกษตรกรหรือตลาดสินค้าเกษตร การจำหน่ายสินค้าในตลาดออนไลน์ต่างๆ รวมถึงต้องมีการถ่ายทอดความรู้การบริหารจัดการโลจิสติกส์สินค้าเกษตร เป็นต้น ทั้งนี้ ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เกษตรกร และสถานการณ์ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการส่งเสริมการเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่ เกษตรทฤษฎีใหม่ องค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน Young Smart Farmer และ Smart Farmer ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรเพื่อสนับสนุนการจำหน่ายสินค้าคุณภาพสู่ตลาดเกษตรกรหรือตลาดสินค้าเกษตร ให้สามารถวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด มีการจัดการด้านขนส่ง ลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต พัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพมาตรฐาน ครอบคลุมทุกกิจกรรมตั้งแต่กระบวนการผลิต เก็บเกี่ยว บรรจุภัณฑ์ และโลจิสติกส์ เพื่อให้ได้นวัตกรรมจากกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือสินค้าเกษตรที่มีความเป็นเอกลักษณ์อย่างน้อย 1 ชนิดที่สามารถยกระดับเป็นสินค้าเกษตรพรีเมียมพร้อมขยายช่องทางสู่ตลาดที่มีศักยภาพ ทั้งตลาด Modern Trade ตลาดออนไลน์ และตลาดสินค้าเกษตรอื่นๆ ได้ กรณีเกิดสถานการณ์ตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดำเนินการแบบ New Normal ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการถ่ายทอดความรู้แบบ

8. ผลผลิต ผลลัพธ์

ผลผลิต (Output)

- 1) เกษตรกรมีแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งคุณภาพและปริมาณจำหน่ายในช่องทางตลาดสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพทั้งตลาด Offline และ Online
- 3) ตลาดเกษตรกร ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ และสถานที่หลักในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร มีความเป็นอัตลักษณ์ เกิดสินค้านวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง
- 4) ฐานข้อมูลจาก DOAE Market และเว็บไซต์ตลาดเกษตรกรออนไลน์ได้นำมาวางแผนและบริหารจัดการตลาดเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) เกิดการรับรู้เรื่อง “ตลาดเกษตรกร” และ “ตลาดเกษตรกรออนไลน์” ของผู้บริโภคในวงกว้าง
- 6) มีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการตลาดและผลผลิตคุณภาพรองรับการเข้าสู่ช่องทางการจำหน่ายต่างๆ

ผลลัพธ์ (Outcome)

- 1) เกษตรกรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ ส่งผลให้มูลค่าผลผลิตสูงขึ้น ตลอดจนผลผลิตสินค้ามีคุณภาพ ได้รับการรับรองมาตรฐานมากยิ่งขึ้น
- 2) เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเกิดความเข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืน
- 3) ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยในราคาที่เหมาะสมผลในทุกช่องทาง

9. ตัวชี้วัด

- เชิงปริมาณ

- 1) มีตลาดเกษตรกรที่เป็นอัตลักษณ์และเป็นแหล่งจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรได้ทั้งหมด 77 จังหวัด
- 2) เกษตรกรมีการจำหน่ายผลผลิตผ่านช่องทางออนไลน์อย่างน้อยจังหวัดละ 3 รายการ และมีการปรับปรุงข้อมูลสินค้าในเว็บไซต์ตลาดเกษตรกรออนไลน์.com ให้เป็นปัจจุบัน
- 3) มีรายงานแผน-ผลการวางแผนการผลิตและการตลาดของตลาดเกษตรกร
- 4) มีการรายงานฐานข้อมูลตลาดเกษตรกรและรายงานยอดขายในแอปพลิเคชัน/เว็บไซต์ DOAE Market ให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ

- เชิงคุณภาพ

- 1) มูลค่าการจำหน่ายในตลาดเกษตรกรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10
- 2) มีการเชื่อมโยงตลาดเกษตรกรและตลาดสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพ
- 3) เกิดนวัตกรรมจากกระบวนการพัฒนาสินค้าเกษตร หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
- 4) มีความภาคภูมิใจในอาชีพการเกษตรและมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เกษตรกรถูกพัฒนาให้เป็นผู้ประกอบการที่สามารถบริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำที่ครอบคลุมด้านธุรกิจเกษตร สามารถผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งคุณภาพและปริมาณตามนโยบายตลาดนำการผลิต เพื่อความพร้อมสู่การจำหน่ายในทุกช่องทางการตลาดที่เข้าถึงผู้บริโภคทั่วประเทศ (Offline & Online Market) ตลอดจนการมี “ตลาดเกษตรกร” เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการตลาดในทุกจังหวัด

เพื่อเป็นสถานที่หลักในการจำหน่ายสินค้าเกษตรในพื้นที่ โดยตลาดเกษตรกรต้องพัฒนาให้เกิดอัตลักษณ์ มีสินค้านวัตกรรม เชื่อมโยงผลผลิตคุณภาพจากเครือข่ายต่างๆ เพื่อขยายช่องทางสู่การจำหน่ายในตลาด ศักยภาพอื่น ๆ รวมทั้งมีฐานข้อมูลตลาดเกษตรกร และการสำรวจสถานการณ์ด้านการตลาดเพื่อนำมา วิเคราะห์ วางแผน พัฒนาตลาดเกษตรกร และตลาดเกษตรกรออนไลน์ให้มีรูปแบบการบริหารจัดการ การดำเนินงานที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อเกษตรกร สินค้า และพื้นที่ นำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างเข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืน

11. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ

กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร

1. ชื่อ นายเจษฎา กาพย์ไชย

ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร

2. ชื่อ นางสาวพิชญภัค บุญมาปะ

ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

โทรศัพท์ 0897599055

เอกสารแนบท้าย

รายชื่อศูนย์ปฏิบัติการ 29 ศูนย์

1. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดอุดรธานี
2. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดจันทบุรี
3. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดขอนแก่น
4. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่
5. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเชียงราย
6. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดน่าน
7. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดยโสธร
8. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเลย
9. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดยะลา
10. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดลพบุรี
11. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดฉะเชิงเทรา
12. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดกระบี่
13. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
14. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดระยอง
15. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดสมุทรสาคร
16. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดหนองคาย
17. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเพชรบุรี
18. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดกำแพงเพชร
19. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดกาญจนบุรี (เกษตรที่สูง)
20. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ (เกษตรที่สูง)
21. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเชียงราย (เกษตรที่สูง)
22. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดลำพูน (เกษตรที่สูง)
23. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอน (เกษตรที่สูง)
24. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเลย (เกษตรที่สูง)
25. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง)
26. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดตาก (เกษตรที่สูง)
27. ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านแมลงเศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่
28. ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านแมลงเศรษฐกิจ จังหวัดชุมพร
29. ศูนย์ส่งเสริมเยาวชนเกษตรกรอาเซียน จังหวัดกาญจนบุรี